

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze bakalářské práce

Včelaření jako součást zemědělské politiky

Jitka Cermanová

© 2017 ČZU v Praze

Souhrn

Bakalářská práce se věnuje aktivitě včelaření, a to se zvláštním zřetelem k podpoře této aktivity ze strany zemědělské politiky. Literární rešerše se v úvodu zaměřuje na společnost a její vývoj, kulturu, tradici a osvětluje typologii lidského jednání, dotýká se problematiky životního stylu, volnočasových aktivit a spolkové činnosti. Dále rešerše poskytuje informace o historii a vývojových faktech včelaření, charakterizuje včelaření v současné společnosti a identifikuje přístupy ke včelaření. Závěr literární rešerše se věnuje otázkám zemědělské politiky v ČR se vztahem ke včelaření.

O působnosti včelařů v jednotlivých regionech, rozložení včelařů a jejich včelstev v ČR vypovídají zpracované tabulky a grafická zobrazení dat v empirické části práce. Hodnocení aktivity včelařství ve vybrané lokalitě a jeho podpory prostřednictvím zemědělské politiky je shrnuto v závěru empirické studie a vychází z rozhovorů s organizátory včelařů a se včelaři samotnými.

Klíčová slova: včelařství, zemědělská politika, dotazování

Úvod

Bakalářská práce je zaměřena na včelaření jako aktivitu, která přináší materiální (ekonomické) a nemateriální (neekonomické) přínosy pro společnost i pro včelaře samotné. O včelaření pojednává nejen jako o volnočasové aktivitě, ale též jako o činnosti, která přesahuje osobní zájem jedince, ovlivňuje zemědělskou produkci a podporuje diverzitu krajiny a přírody. Práce se zároveň dotýká otázek podpory aktivity včelaření ze strany zemědělské politiky, motivačního prvku, který může ovlivnit jedince, aby se této aktivitě věnoval.

Cíl práce a metodika

Cíl práce

Cílem práce je zhodnotit motivy včelařů ke včelaření, a to se zvláštním zřetelem k podpoře takové aktivity prostřednictvím zemědělské politiky. Z hlediska metody je cíl sledován prostřednictvím hodnocení samotných včelařů. V první části empirické studie se práce zaměřuje na působnost včelařů v jednotlivých regionech, rozložení včelařů a jejich včelstev v ČR, protože to může vypovídat o efektu zemědělské politiky, jejíž zájem by měl směřovat k rovnoměrnému a vyššímu rozsahu včelstev v krajině.

K dosažení a naplnění dílčích cílů práce je při výzkumu aplikována technika sběru dat a jejich sekundární analýza spolu s technikou dotazování, tedy dvě ze základních technik sociologického výzkumu, a to následovně:

1. Technika studia dokumentů s využitím tiskových zpráv z odborných periodik zaměřených na aktivitu včelaření, zpráv o činnostech a výsledcích hospodaření včelařů a konkrétních dat Českého statistického úřadu a organizací sdružujících včelaře, které autorka shromáždila a zpracovala. Provedení analýzy těchto dat je nutné pro vymezení včelaření v České republice a kontext důležitý pro interpretaci výsledků práce.
2. Technika dotazování, konkrétně dotazování nestandardizovaného, je užitá u včelařů ve vybraném regionu. Ten je vymezen působením základní organizace včelařů, a to členy Základní organizace Českého svazu včelařů, z.s., Horní Branná. U dotazování je zohledněno, zda jde o řadového včelaře, anebo zástupce organizace včelařů. Dotazování směřují k zjištění motivů ke včelaření a postojů včelařů k zemědělské politice.

Metodika

Literární rešerše je strukturována do 8 kapitol. Úvodní kapitoly se věnují společnosti, její kultuře a tradicím, osvětlují typologii jednání. Následující kapitoly se dotýkají problematiky životního stylu, volnočasových aktivit a spolkové činnosti. V neposlední řadě skýtají důležitá historická a vývojová fakta o včelaření.

Postup v empirické práci autorka rozvrhla do tří fází:

- První fáze je zaměřena na regionální rozložení včelařů a jejich včelstev na území ČR. Pomocí sekundární analýzy dat je zmapována působnost včelařů v regionech.
- Ve druhé fázi je sledováno, jak včelaři vnímají včelaření jako vlastní aktivitu, která je součástí zemědělské politiky ČR včetně veřejného vnímání včelaření.
- Třetí fáze se věnuje včelaření jako aktivitě veřejné, která má své místo v zemědělství, a to z perspektivy zástupců spolků na regionální úrovni. Výsledkem rozhovorů je typologie včelařů dle důvodů a způsobů včelaření ve vybrané lokalitě a zhodnocení přístupu veřejné zemědělské politiky ve vztahu k malovčelařům, a to z pohledu organizátorů včelařů, ale i včelařů samotných.

Výsledky práce

I.fáze, část 1: kvantitativní přístup (struktura včelařů a včelstev, zavčelení).

Na základě shromážděných údajů o počtech včelařů a jejich včelstev na území ČR a v rámci jednotlivých krajů, jsou zpracovány přehledy o regionální struktuře včelařů a včelstev. Zpracovaná data přináší informaci o podílech včelařů a včelstev v každém kraji spolu s procentuálním zastoupením v rámci ČR a dle výměry jednotlivých krajů pak poskytují přehled o míře zavčelení, resp. rozsahu včelstev v krajině. Zavčelení krajiny ČR lze charakterizovat jako nerovnoměrné, jelikož počet včelstev na km² se v jednotlivých krajích citelně liší a dosahuje od 4,3 do 10,7 včelstev na km² a míru zavčelení od 59% do 146% v rámci krajů. Zjištěné hodnoty by mohly sloužit ke stanovení cílené podpory (např. na regionální úrovni), za účelem ovlivnit stav včelařů a včelstev v oblastech, které optimálních hodnot nedosahují.

I.fáze, část 2: kvantitativní přístup (regionální struktura včelařů a včelstev dle kategorií).

Regionální struktura včelařů dle typologie (kategorie malovčelařů a velkovčelařů) je zpracována pomocí údajů ze sumárních sestav a výkazů o včelaření. Tyto údaje a informace o formách včelaření jsou zdrojem k sestavení skupin dle rozsahu včelaření odvislých od počtu chovaných včelstev (1-10 včelstev: „včelaření ze záliby“, 11-30 včelstev: „včelaření jako přivýdělek“, 31-150 včelstev: „včelaření jako zdroj vedlejších příjmů“, více jak 150 včelstev: „velkovčelaření“). Procentuální zastoupení včelařů v krajích poskytuje přehled o dominanci a naopak o nedostatečnosti výskytu příslušné kategorie včelařů v jednotlivých regionech. Zjištěno je celoplošně převažující zastoupení „včelařů ze záliby“, které ve všech krajích převyšuje dvě třetiny z celkového počtu včelařů. Nejvyšší rozdíly v regionálním zastoupení jsou mezi včelaři s 11-30 včelstvy, jejichž zastoupení se v krajích pohybuje v rozmezí od 16,8% do 28,7%. Nezvykle nízkým počtem z řad včelařů s 31 a více včelstvy se vyznačuje pouze jeden z krajů (Liberecký). Tyto zjištěné hodnoty mohou pomoci k identifikaci konkrétní kategorie včelařů, na kterou by se měla podpora směřující k rovnoměrnému a vyššímu rozsahu chovu včel zaměřit.

II.fáze: kvalitativní přístup (rozhovory – včelaři).

Empirická studie prostřednictvím rozhovorů se včelaři, působícími v kraji, který je dle autorkou zpracovaných dat jedním z krajů s nejvyšším počtem včelařů, kteří tuto aktivitu provozují ze záliby a zároveň jediným krajem, který nemá zástupce velkovčelaření, osvětlila důvody vedoucí včelaře k této volnočasové aktivitě. Byť motivací včelařů vybraného regionu jsou ryze nemateriální přínosy včelaření (láska k přírodě, ke včelám a jejich prospěch společnosti) a přínosy materiální (včelí produkty) plní pouze doplňkovou funkci, zdůrazňují včelaři vysoké finanční nároky na tuto zálibu. Zájmoví včelaři proto považují dotace za podpůrné a dobré, ovšem náročná administrativa spojená

s některými podporami v nich budí jistou formu obav. Ocenili by jednoduché a především přímé poskytování podpor bez zprostředkování jinými aktéry.

III.fáze: kvalitativní přístup (rozhovory – včelaři působící v rámci ČSV).

Rozhovory s včelaři působícími v rámci ČSV přinesly vzácnou shodu v leckterých otázkách týkajících se charakteristiky podmínek pro včelaření, a to zejména v (ne)dostatečnosti poskytovaných podpor, zhoršujících se podmínek životního prostředí a především vlivu zemědělské velkovýroby.

Závěr

Včelaření je v posledních letech stále více atraktivní aktivitou, což se odráží i v nárůstu počtu včelařů. Tento trend se jeví jako pozitivní, ovšem pouze za předpokladu rovnoměrného (a vyššího) rozsahu včelstev v rámci ČR.

Na základě zjištěných dat lze včelaření v ČR charakterizovat jako činnost, která je převážně v rukou „malovčelařů“. Přibližně třetina (39,5%) včelařů chová včely ze záliby (jako koníček, maximálně 5 včelstev), druhá třetina (28,6%) je zastoupena zájmovými včelaři (6-10 včelstev). Přivýdělečnou aktivitou je včelaření pro včelaře (11-30 včelstev) ve 25,2% a o výdělečném včelaření (31 a více včelstev, tedy vč. velkovčelaření) lze hovořit v 6,7%.

Rozložení včelařů a včelstev se regionálně liší. Z hlediska počtu včelařů jsou to kraje Středočeský (12,43%), Jihočeský (10,92%) a Jihomoravský (10,24%), které mají nejvyšší zastoupení v rámci ČR. Nejvyšší mírou zavčelení pak disponují kraje Zlínský (146%) a Moravskoslezský (132%) a nejnižší pak kraj Ústecký (69%). Průměrné zavčelení lze ze zpracovaných zdrojů stanovit na 7,3 včelstev na km² (průměr splňuje či převyšuje 8 krajů). Zastoupení včelařů (v rámci typologie) v krajích se pohybuje mezi 63,2% a 78,3% u „včelaření ze záliby“, mezi 16,8% a 28,7% (což je největší rozptyl v rámci skupiny) u „včelaření jako přivýdělek“ a od 4,7% do 8,5% u „včelaření jako vedlejší zdroj příjmů“ s výjimkou Libereckého kraje (3,3%). Včelaření „výdělečné-velkovčelaření“ je zastoupeno rovnoměrně, avšak minimálně (v rámci celé ČR 5%, v jednotlivých krajích 0,0%-0,3%).

Cílem práce bylo zjistit hlavní důvody, které vedou včelaře v rozhodování o včelaření jako volnočasové aktivitě (tzv. malovčelaření) a zároveň zhodnotit jejich vnímání zemědělské politiky. Uskutečněné rozhovory se včelaři i se zástupci včelařů působícími v rámci ČSV poskytly zajímavý pohled na včelaření a představily včelaření jako aktivitu přinášející rozmanité formy duševního

uspokojení pro včelaře samotné, kterým může být chov včel koníčkem, ale i výdělkem. Včelaři považují aktivitu včelaření za finančně náročnou, avšak společensky významnou a přínosnou.

Vztah k dotacím a jejich organizaci prostřednictvím ČSV hodnotí kladně, avšak považovali by za vhodné, aby dotace byly směřované přímo ke včelaři (nikoli prostřednictvím základní organizace). Též je otázkou, zda by neměly být dotace poskytovány progresivně s ohledem na počet chovaných včelstev.

Seznam použitých zdrojů – vybrané bibliografické citace

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele.* Praha : Karolinum, 2011. str. 372. ISBN 978-80-246-1966-8.

DUFFKOVÁ, Jana, URBAN, Lukáš a DUBSKÝ, Josef. *Sociologie životního stylu.* Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. str. 237. ISBN 978-807380-123-6.

KELLER, Jan a NOVOTNÝ, Petr. *Úvod do filozofie, sociologie a psychologie: nové pohledy společenských věd : učebnice pro studenty gymnázií a zájemce o vysokoškolské humanitní vzdělávání.* Liberec : Dialog, 2008. str. 336. ISBN 978-80-86761-81-7.

VESELÁ, Jana a KANIOKOVÁ, VESELÁ, Petra. *Sociologické aspekty managementu.* Praha : Grada Publishing, a.s., 2011. str. 200. ISBN 978-80-247-2792-9.

VESELÝ, Vladimír. *Včelařství.* 2. vydání upravené a doplněné. Praha : Brázda, 2009. str. 284. ISBN 80-209-0320-8.

Český svaz včelařů, z.s. Český svaz včelařů, z.s. [Online] 2016. [Citace: 27. srpen 2016.] <http://www.vcelarstvi.cz>.

EAGRI.CZ. Eagri.cz. [Online] 2017. [Citace: 31. leden 2017.] <http://eagri.cz>.